

A RÉGI BELVÁROS

Ha majd megenyhül az idő, majd tavasszal talán mégis csak megindul az építkezés és realizálódni fog valami a sok tervezetéből és tanácskozásból — mondják az optimisták. És miért ne legyen egyszer már az optimistáknak is igazuk?!

Az Orczy-ház és a Madách-út

Olyan sok érdekes terv lóg a levegőben. A Tabánról már nem is beszélünk, melyet, halálom, megint levesznek a napirendről. De itt van az Erzsébet-sugárút, melyet nemrégiben Madách-sugárútnak neveztek el. Neve tehát kettő is van már az új sugárútnak, csak meg kellene építeni. A sugárúttal együtt természetesen véglegesen el kell majd dönteni, hogy mi történjék az Orczy-házzal, és mi történjék a Károly körút keleti frontjával, melyel a kitűnő városrendező: *Warga László* le akar bontatni és parkkal kombinált új frontot szeretne ide építeni. Úgy tervezi, hogy a Károly-körútből lett park lenne a város szíve, mert *Warga* terve szerint ide került volna az új városháza is.

Harrer Ferencnek is van néhány okos ideája és *Rakovszky* Iván, a Közmunkatanács elnöke, aki szívesen protegál minden jó gondolatot: fejébe vette, hogy megjavítja Budapest térképét. Kiigazít benne minden városrendezési hibát, melyet a régi szabályozások alkalmával elkövettek. Pedig ha keres az ember, hibát, furcsaságot aztán talál Budapest térképén. Ezek a hibák ma holnap Budapest érdekességei, specialitásai lesznek. Ilyen furcsaság, hogy a lipótvárosi főtemplom hátat fordít a Vilmos császár-útnak; gyönyörű frontját pedig beleszorították a Zrínyi-utcába. A sok ház, amivel körülépítették, elveszi a levegőt tőle. Ilyen hiba, hogy az Erzsébet-hídat nekivitték a Gellért-hegynak. Hiba az is, hogy az Andrássy-út a Fürdő-utcánál megtörik. Ezen a hibán az öreg Marokkói-ház lebontásakor akár segíteni a Közmunkatanács elnöke. Úgy halálom, hogy rövidesen aktuális lesz az Orczy-ház lebontása is. Akkor majd elvállik, hogy mi történjék a Károly körúttal, melynek keleti frontja nem sokkal mutat mást ma sem, mint mutatott abban az időben, amikor még a Károly körutat Országútnak hívták. De hogy a tervek és ötletek realizálásánál mennyire kell vigyázni, mennyire helyénvaló az óvatosság, mutatja az a nagy vita, amely a belvárosi plébániatemplom eltulása körül fellángolt.

Az öreg Belváros szabályozása tudvalevően beleszorította a templomot egy gödörbe és most nehéz kihúzni ebből a gödörből a templomot. A régiek még emlékeznek a régi Belvárosra; a kopott, patinás házakra, meg arra az életre, mely a tonnyos városháza körül zsongott. Még régi formájában áll előttünk a Hatvani ucca, mely elől nyugat felől a Kigyó patika foglalta el a kilátást. Emlékszünk a Barátok térére, melyen kút állott és a vén Kúria nézett farkasszemet a Ferenciek templomával. A Váci ucca nekiszaladt a Városház térnek és a Koronaherceg uccára átkeresztelt Úri uccában korzóztak napsütésben a szépasszonyok. Egy más hegyén-hátán állottak a kis és nagy házak a régi Belvárosban, melynek a Rózsa tér, a Sebestyén tér, a Városház tér, a Halpiac és a Barátok tere voltak a kopolyúi; ezeken keresztül lélegzett. Keskeny és gyakran görbe uccákon keresztül-kasul sétált, sőt olykor hömpölygött az élet és az öreg, sárgás-barnára meszelt Piarista-házból tudtak ki a kisdíjakok, mikor a plébániatemplom Dunára néző tornyaiban delet harangoztak.

Tervek a Belváros szabályozására

Azután a kilencvenes évek végén egyszerre csak jött a nagy változás, mely elseperte a föld színéről a régi Belvárost; úgyhogy végül is az öreg házak közül alig maradt egy kettő, hirmondójaképpen elmult régi időknek. Uccákat és tereket tüntetett el a modernizálás és a régi Belvárosból régi ruhájában eredeti mivoltában más sem maradt meg, mint a plébániatemplom és környéke, a Görög-udvar, melyet a szűk Galamb ucca választ el a Péterffyek egykori egyemeletes

barokk palotájától, melyben a Buda városához címzett vendéglő tulajdonosa méri a sört. A Piaristák régi házát, melyet a Kötő ucca (ma Piarista ucca) választott el a kis barokk palotától, még a háború előtt lebontották.

Ezt a nagy változást, mely a Belvárost kiforgatta régi, tisztes mivoltából, az Erzsébet-híd építése idézte elő. Az Erzsébet-híd építését nagy tanácskozások előzték meg. Sokat vitatkoztak, sokat szónokoltak a szakértők, míg végre elhatározták, hogy az új hidat nekivezetik a Gellérthegynek. De hogy milyen érdekes tervek merültek fel, milyen érdekes ötletek között kellett válogatnia azoknak, akikre az öreg Belváros szabályozása volt bízva, arról dr. *Rokken* Ferenc a „Tanulmányok Budapest multjából“ című, a főváros kiadásában most megjelent kötetben igen érdekes essayben számol be. Az a egyes bizottság, mely az Eskü téri híd építésének pénzügyi kérdéseivel foglalkozott, — mondja *Rokken* dr., — 5.1 millió forintban állapította meg a híd és a kisajátítások költségeit. Ebben az összegben már benne foglaltatott a városrendezéssel összefüggő harmincöt belvárosi ház kisajátítási költsége is. Az egyik tervező a belvárosi templommal kapcsolatban próbálta megoldani a híd elhelyezését. A mai Kossuth ucca tengelyét, mint főforgalmi útvonalat, egyenes irányban, a templom tengelyéig akarta meghosszabbítani. A híd tengelye pedig ugyancsak egyenes folytatása lett volna a templom tengelyének. A közlekedési megoldást a tervező úgy képzelte el, hogy a meghosszabbított Hatvani ucca a templomnál két ágra szakad és árkádszerű feljárójával kerülne meg a templomot. Ez a terv még a kegyesrendiek teikének a kisajátítását is szükségessé tette volna. A tervhez csatolt költségvetés tanúsága szerint a hídépítési és városrendezési költségek összesen 11.5. millió forintot tettek volna ki, melyből hasznos kisajátítások címén 4 millió megtérült volna.

Az „Erzsébet-sugarút“ negyven évvel ezelőtt

A többi tervező nem tulajdonított műtörténelmi értéket a templomnak és egyszerűen le akarta bontani. Az egyik tervező például a templom helyén vezetne volna keresztül a meghosszabbított Hatvani uccát, egészen az új hídig. A megsemmisült templom helyett pedig a Haktérre (ma az Eskü tér déli része) akart új templomot építeni. A másik tervező viszont a lebontott templom helyett a Kegyesrendiek telkén akart új plébániatemplomot építeni.

Volt egy terv, mely szerint az új híd a Kötő ucca, vagyis a mai Piarista ucca irányában szelte volna át a Dunát és a Ráczfürdő előtti térre torkollott volna. A pesti oldalon viszont a szabályozás akként alakult a tervek szerint, hogy a Zsibárus ucca, vagyis a mai Párisi ucca kiszélesítésével a Károly-kaszárnyán keresztül a Károly körútig vezetett volna egy fővonal, melyből aztán folytatólagosan megépíthették volna azt az Erzsébet vagy Madách sugárutat, melyet ma mindenáron meg akarnak építeni. Szó, ami szó, ez a terv az Erzsébet-híd vonalvezetésére alkalmasabb, praktikusabb és tetszősebb terv lett volna, mint az, amit megvalósítottak. Viszont a nagyfejűek drágázták a költségeket; azt mondták, hogy a kisajátítás miatt rengeteg pénzbe kerülne az a híd, melynek útvonala a kiszélesített Kötő uccán fut keresztül. Pénz pedig már akkoriban is kevesebb volt a kelleténél. Így csinálódott meg a mai Erzsébet-híd és a Belváros olyanná, amint megcsinálódott.

Most, amikor annyi új terv „lóg a levegőben“, érdekesnek tartottuk elmondani, hogy a régiek mit akartak, hogy akarták és a régi patinás Belvárosból miképpen lett az a Belváros, amelyet mi ismerünk.

Pásztor Mihály

A Magyar Hirlap előfizetési árai:

1 óra 2.90 P, ¼ évre 8 P, ½ évre 15 P.